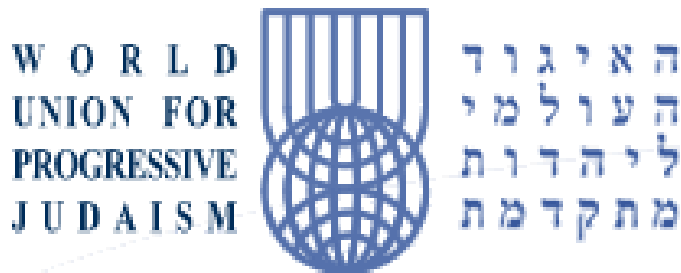

5774

Torah from Around the World

אם אין קמה אין תורה ואם אין תורה אין קמה

Alles is voorzien, en vrijheid is gegeven. De wereld wordt geoordeeld met goedheid. En alles naar de meerderheid van goede daden. En sommigen zeggen: We weten niet hoe de daden worden geteld.

(Spreuken over de Fundamenten [Pirké Avot] 3:15, uitgave Amphora Books)

Sjabbat 2 november 2013 / 29 chesjwan 5774: Toldot, Beresjiet [Genesis] 25:19 – 28:9

Tanach: blz. 48 - 55

Haftara: Malachi 1:1-2:7

Tanach: blz. 1230 - 1231

Commentaar: Rabbijn Shosjana Kaminsky, Beit Shalom Synagoge, Adelaide, Australië

Vertaler: Jaap Frank

[Het Engelse origineel](#)

Broedertwist

Deze Sjabbat wordt in onze kehilla de bat mitswa gevierd van een tweeling. In onze kleine sjoel zijn er maar drie, hooguit vier bat mitswa's per jaar, en dus konden de dames kiezen [op welke Sjabbat ze bat mitswa wilden worden, red.] en dus welke stukken uit Tora ze wilden lezen, en hier [op Toldot, red.] kwamen ze op uit. Net als andere tweelingen die ik ooit ontmoette, verschillen deze meiden onderling, maar zijn daarbij de beste maatjes. Ze zijn elkaars grootste fans en steun en toeverlaat. Anders gezegd, ze verschillen in elk denkbaar opzicht van Esav en Jaäkov, de hoofdpersonen van de sidra van deze week. Zodoende konden zij geen 'nee' zeggen tegen een deel uit Tora waarin het verhaal wordt verteld van een tweeling - zelfs ondanks het feit dat het verhaal doordrenkt is met droefheid en tragiek.

Zelfs jonge kinderen kunnen al aanvoelen hoe beladen dit verhaal vanaf het begin is. In de tijd dat de beide jongens opgroeien en ieder hun eigen persoonlijkheid ontwikkelen, kiezen hun ouders Jitschak en Rivka elk hun favoriet. „Jitschak was zeer op Esav gesteld, want hij at graag wildbraad, maar Rivka hield meer van Jaäkov." (Beresjiet 25:28). Hier lijkt het zaad voor conflict te zijn geplant, hoewel de tekst ons meedeelt dat de twee jongens al in de

baarmoeder met elkaar vchten. Het is als lezer niet erg moeilijk te voorspellen dat dit verhaal niet goed gaat aflopen.

Bij deze sidra kun je moeilijk om de conclusie heen dat Jaäkov in dit verhaal de kwade genius is. Iedere keer opnieuw ben ik even geschokt als ik lees hoe Jaäkov op de vraag van zijn broer om hem iets te eten te geven reageert. Door er niet alleen op te staan dat zijn broer afziet van zijn geboorterecht, maar dat ook nog eens met een eed bekrachtigt. In eerste instantie is het idee om Jitschak Jaäkov te laten zegenen dan wel Rivka's idee, maar Jaäkov heeft deze gedachte zondermeer overgenomen en speelt zijn rol vol overgave. Zijn vader biedt hem volop de gelegenheid zijn ware aard te tonen, maar Jaäkov weigert daarop in te gaan.

De traditionele midrasj rekent heel handig af met deze overwegingen en zet Esav neer als een slechterik. Waarom vchten de twee, als we de oude rabbijnen moeten geloven, al in de moederschoot? Iedere keer als zij, Rivka, een leerhuis passeerde, begon Jaäkov te schoppen. En steeds als zij langs een afgodentempel kwam, begon Esav te schoppen. Ook wijst de midrasj op de ongewone reeks werkwoorden waarmee Esav's daden worden weergegeven wanneer hij zijn geboorterecht aan zijn broer geeft en daarvoor linzensoep en brood terug krijgt. „[Esav] at, dronk, stond op en ging weg en wees zijn eerstgeboorterecht af." (Beresjiet 25:34). Volgens de rabbijnse duiding, is elk van de werkwoorden een code voor een vreselijke zonde die Esav beging. Hij at niet: hij verkrachtte! Hij dronk: tot hij volledig beneveld was. En zo verder. Het is duidelijk dat zo'n vreselijke man zijn eerstgeboorterecht noch de zegen van zijn vader verdient, en dat Jaäkov zijn familie en de rest van de wereld een dienst bewijst door hem zowel het een als de andere af te nemen.

Er valt veel voor deze benadering te zeggen. Het maakt het ons mogelijk om vrede te hebben met Jaäkov, die immers een van de drie aartsvaders is die we regelmatig aanroepen. Wij accepteren wat de midrasj ons meedeelt, namelijk dat Jaäkov's daden tegenover zijn broer geheel gerechtvaardigd waren.

Er is evenwel een probleem met deze uitleg: hij wijkt volledig af van de wijze waarop het verhaal zich in Tora ontwikkelt. Als we Tora lezen zonder de midrasj als filter, voltrekt zich een verhaal vol tegenstrijdigheden en ellendige familievetes. Een verre van aangenaam verhaal. Maar wel een oneindig fascinerend verhaal, dat elk jaar dat we het herontdekken weer tot leven komt.

Een orthodoxe collega maakte ooit de volgende opmerking tegen mij: „Ik ben me er van bewust dat jullie, progressieve joden, de aartsvaders en aartsmoeders zien als imperfecte mensen. Maar zo zie ik ze niet. Voor mij zijn ze de heiligste mensen die ooit hebben geleefd." Eerlijk gezegd geef ik aan mijn zienswijze de voorkeur. Ik hou ervan dat de familieconflicten in Beresjiet smerig en aards zijn en eindeloze mogelijkheden bieden om te leren, om les over te geven en om te groeien. Ik hou er ook van dat ze beëindigd worden. We zien Mosjè en Aharon samenwerken in het boek Sjmot [Exodus] - een mooi contrast met Jaäkov en Esav. En hoewel ik nogal terughoudend ben om wat de midrasj zegt over Jaäkov en Esav klakkeloos te omarmen, ben ik zeer gesteld op wat het zegt over Efrajiem en Manasjé, de twee zonen van Joseef. De rabbijnen stellen de voor de hand liggende vraag: waarom, uit alle groten in Tora, zegenen we onze zonen met Manasjé en Efrajiem als voorbeeld? De reden daarvoor, zeggen ze, is dat de broers Efrajiem en Manasjé nooit ruziemaakten en vchten. Als moeder van twee zonen is dat een zienswijze die ik met vreugde omarm!